

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

Αναπλ. Καθηγητής, Παν. Ιωαννίνων

ΛΟΚΟΥΒΑ ΣΕΛΛΑΔΩΝ ΑΡΤΑΣ

Περίληψη. Στο σύντομο αυτό άρθρο συζητείται η ετυμολογία του τοπωνυμίου Λόκουβα (Σελλάδων Άρτας) και προτείνεται να θεωρηθεί οικωνύμιο που προέκυψε από τη σύντμηση της διατύπωσης «η περιοχή του Λόκουβα», με το κύριο όνομα Λόκουβας να είναι σλαβικής καταγωγής.

Résumé. Dans cet article est examinée l'origine linguistique du toponyme Λόκουβα (situé dans le village de Sellades d'Arta, en Épire). Selon l'auteur, le nom du vilage en question est un abrégé de l'expression «le domaine de Locouva», Locouva étant un nom propre d'origine slave.

Η δημοτική αρχή Κομποτίου, ξεκινώντας τις εργασίες για τη «Διαμόρφωση-ανάπλαση περιοχής Λόκοβας Δ. Δ. Σελλάδων», άθελά της έγινε αφορμή να ερευνηθεί ετυμολογικά η λέξη *Λόκουβα*: άνοιξε έτσι μια ελκυστική συζήτηση σχετικά με την παραγωγή και τη σημασία της. Όσο είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, την εξέτασαν σε άρθρα τους οι κκ. Ηλ. Ιω. Κατσιμπόκης (εφημ. *Σελλαδίτικα Νέα*, «Η λόκουβα», φ. 155, σ. 3), Ευ. Νάνος (ό.π., «Η βρύση στις Σελλάδες», φ.156, σ. 1 και εφημ. *Το Κομπότι*, με τον ίδιο τίτλο, φ. 238, σ. 1) και Τ. Κολιούλης (εφημ. *Το Κομπότι*, «Σχόλια - Απόψεις Η Λόκοβα», φ. 239, σ. 5 και «Λόκοβα ...», φ. 240, σ. 5).

Όσον αφορά το θέμα αυτό, θα ξεκινήσουμε από τα σχετικά γραπτά στοιχεία, που μπορέσαμε να συγκεντρώσουμε, και θα κλείσουμε την παρέμβασή μας διατυπώνοντας την κρίση μας, για την οποία δεν διεκδικούμε το αλάθητο. Το βέβαιο είναι ότι δεν πρόκειται για ελληνική λέξη.

Ο Αυστριακός γλωσσολόγος-σλαβολόγος Φάσμερ¹ καταγράφει μια τοποθεσία κοντά στον Στρυμόνα ποταμό, η οποία το έτος 1318 ονομαζόταν *Λόκουβα*, και παραπέμπει στο ρώσικο περιοδικό *Βυζαντινά Χρονικά* (*Vizantiiskii Vremennik*, τόμ. XVII, σ. 92), όπου δυστυχώς δεν βρήκαμε τίποτε². Ο γλωσσολόγος αυτός θεωρεί ως βάση του ενλόγω ονόματος τον αμάρτυρο σλάβικο τύπο Loky με γενική Lok'nye, ο οποίος μετασχηματίστηκε στην προσηγορική βουλγάρικη λέξη Iókna που σημαίνει *τέλμα*, λι-

1. Max Vasmer, *Die Slaven in Griechenland*, Leipzig 1970 (= Berlin 1941), σ. 207.

2. Ερευνήσαμε αρκετούς τόμους του περιοδικού αυτού, εντούτοις η προσπάθειά μας απέβη άκαρπη: προφανώς, ο μακαρίτης ο Φάσμερ δεν ήλεγξε την παραπομπή που του είχε δώσει ο βοηθός του.



μνούλα σε βουνό³. Την τοποθεσία αυτή στάθηκε αδύνατο να την εντοπίσουμε⁴.

Περαιτέρω, ο Φάσμερ αναγράφει και τρία άλλα τοπωνύμια: α) τη Λόκοβη που τη βρήκε σε έγγραφο του έτους 1359 και που δεν μπόρεσε να προσδιορίσει τη θέση της⁵. Πρόκειται για τον σημερινό οικισμό της Πέτρας του Δ. Δ. Φωτεινών του δήμου Πέτρας Πιερίας⁶. β) Τη Λυκόβη της Χαλκιδικής, που είναι καταχωρισμένη στο *Λεξικόν των δήμων, κοινοτήτων και συνοικισμών της Ελλάδος* (Υπουργείον Εθνικής Οικονομίας, Διεύθυνσις Στατιστικής), Αθήναι 1923⁷. Η κωμόπολη αυτή μετονομάστηκε το 1927 σε Ιερόκαστρο και το 1928 σε Ταξιάρχη⁸ και σήμερα είναι Δ. Δ. του δήμου Πολυγύρου Χαλκιδικής⁹. γ) Το Λούκοβιτς της Έδεσσας¹⁰, το οποίο μετονομάστηκε το 1926 σε Σωτήρα¹¹ και σήμερα είναι το Δ. Δ. της Σωτήρας του δήμου Έδεσσας¹².

3. Πρβλ. και Γκέντσο Μπάνεβ – Νέλλη Καραγκιόζοβα, *Βουλγαροελληνικό Λεξικό* (εκδ. Σιδέρη), Αθήνα, λ. ΛΟΚΒΑ.

4. Στο internet δεν μπορέσαμε να βρούμε κάτι και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Σερρών δεν έχει υπόψη της κάποιο δημοτικό / κοινοτικό διαμέρισμα ή οικισμό του Νομού της, που παλαιότερα να λεγόταν Λόκουβα.

5. Vasmer, ό.π., σ. 93.

6. Internet, Δημήτρης Λιθοξόου, *Μετονομασίες των οικισμών Κιλκίς, Πιερίας, Σερρών και Χαλκιδικής*, λ. Πέτρα Πιερίας και *Λεξικόν των δήμων, κοινοτήτων και συνοικισμών της Ελλάδος* (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος, Εθνικόν Τυπογραφείον), Αθήναι 1956: τότε ο οικισμός της Πέτρας (της πρώην Λόκοβης) ανήκε στην κοινότητα Βροντούς του Νομού Πιερίας.

7. Vasmer, ό.π., σ. 207, όπου προστίθεται η πληροφορία ότι ο V. Κήδον (*Makedonija, Etnografija i statistika*, Sofia 1900) την αναγράφει ως Lukono. Ωστόσο, οι επονομαζόμενοι Λοκοβίτες ή Λουκοβίτες, που κατοικούν στη Χαλκιδική, Θεσσαλονίκη και Κιλκίς, τη γνωρίζουν ως Λόκοβη.

8. Internet, Λιθοξόου, ό.π.

9. *Λεξικό Δήμων, Κοινοτήτων, Δημοτικών, Κοινοτικών Διαμερισμάτων και Οικισμών Ελλάδος* (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία), Αθήνα 2004.

10. Vasmer, ό.π., σ. 199.

11. Internet, Λιθοξόου, ό.π.

12. *Λεξικό Δήμων κ.λπ.*, Αθήνα 2004. Στην πόλη της Έδεσσας υπάρχουν αρκετές οικογένειες με το επώνυμο *Λουκοβίτης* που πλάστηκε από το όνομα *Λούκοβιτς*. Ο πρόγονος των *Λουκοβιτών* της Αταλάντης, όντας γραικός, έφυγε από το *Λούκοβιτς*, κυνηγημένος από τους εκεί Βούλγαρους κομιτατζήδες που είχαν τότε το απάνω χέρι. Και να ήταν μόνον αυτοί που κυνηγούσαν τους



Έξω από τον ελλαδικό χώρο υπάρχουν τα εξής τοπωνύμια: α) Στο γειτονικό κρατίδιο των Σκοπίων το Lokon και το Lukono, β) στην Αλβανία το Lukone και γ) στη Λευκορωσία το Lykono και το Lukono¹³.

Από τα δυο τοπωνύμια των Σκοπίων συνάγεται ότι έχουμε να κάμουμε με δυο λέξεις που η καθενιά τους έχει διαφορετική ρίζα: Από τη μια, η ρίζα της Λόκουβας και της Λόκοβης είναι ίδια με τη ρίζα του Lokon και της βουλγαρικής λ. Ιόκνα με τη σημασία που αναφέραμε παραπάνω. Από την άλλη, το Λούκοβιτς η Λυκόβη (ή Λούκοβη ή Λούκοβο) ανάγονται, κατά τον Φάσμερ¹⁴, στη σλάβικη ρίζα lukъ που σημαίνει πράσο. Συνεπώς, Λυκόβη (ή Λούκοβη ή Λούκοβο) σημαίνει πρασότοπος και το Λούκοβιτς θα το αποδίδαμε ως Πρασσοτοπίδης/-άδης/-άκης, δεδομένου ότι η σλάβικη κατάληξη -ιτς ισοδυναμεί με τις ελληνικές -ίδης/-άδης και -άκης. Από τα παραπάνω συνάγεται επίσης ότι στον ελλαδικό χώρο οι λέξεις αυτές λειτούργησαν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Γι' αυτό και ζουν σήμερα στη Χαλκιδική, στη Θεσσαλονίκη και στο Κιλίκις οικογένειες με το επώνυμο Λοκοβίτης ή Λουκοβίτης και υποστηρίζουν ότι ονομάζονται έτσι, επειδή κατάγονται από τη Λόκοβη Χαλκιδικής. Στη Βικιπαίδεια¹⁵ μάλιστα αναγράφεται ο Ταξιάρχης ως πρώην Λούκοβη με την παρατήρηση ότι «οι πρώτοι κάτοικοί του ήταν μέτοικοι που είχαν φύγει, εξαιτίας κάποιας επιδημίας, από την Πιερία του Ολύμπου και συγκεκριμένα από το χωριό Λούκοβη ή Λόκοβη, το οποίο σήμερα ονομάζεται Πέτρα». Η παράδοση αυτή είναι αληθοφανής διότι έτσι εξηγείται το ότι κάποιοι σημερινοί κάτοικοι του Ταξιάρχη φέρουν το επώνυμο Λοκοβίτης ή Λουκοβίτης δεν ήταν δυνατόν ως κάτοικοι της πρώην Λυκόβης (ή Λόκοβης ή Λούκοβης) Χαλκιδικής να έχουν ένα τέτοιο επώνυμο, δεδομένου ότι η κατάληξη -ίτης δηλώνει τον καταγόμενο από κάποιον τόπο και όχι τον κατοικούντα σε αυτόν, όπως π.χ. δεν υπάρχει κάτοικος της Πράμαντας Ιωαννίνων, που να ονομάζεται Πραμαντιώτης ενώ υπάρχει στο Αμπελοχώρι Ιωαννίνων.

γραικούς. Εκτός από τους Τούρκους οι Τουρκαλβανοί τί έβαναν, Γενικά, στον νομό Πέλλης οι επονομαζόμενοι Λουκοβίτες κατάγονται από το Λούκοβιτς. Στην Έδεσσα υπάρχουν και τα επώνυμα Λουκοβιτολής και Λουκοφτοής. Αλεξαντίας, ο Λούκοβιτς Δημήτριος, που κατοικεί στις Συκιές Θεσσαλονίκης, έλκει την καταγωγή του από τον Βόσπορο. Αρχετοί σημερινοί Σέρβοι έχουν το όνομα Lukowits ως βαφτιστικό ή επώνυμο.

13. Internet, nona.net (χάρτες).

14. Vasmer, ό.π., σ. 93.

15. Internet, λ. Ταξιάρχης Χαλκιδικής.



Ύστερα από τα στοιχεία αυτά, ερχόμαστε στη Λόκουβα των Σελλάδων. Πιο πριν όμως θα πρέπει να σημειώσουμε ότι οι ονομασίες των τόπων διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α) στα καθαυτό τοπωνύμια που οφείλονται σε εδαφολογικά χαρακτηριστικά, όπως *Τριπόταμος*, *Τρίστενο*, *Χαλίκι κ.ο.κ.*, σε ανθρώπινα κτίσματα, όπως *Παλαιοκαστρίτσα*, *Πύργος*, *Ασπρόπυργος κ.ο.κ.*, και σε φυτά όπως *Συκιά*, *Δρυμονάρι*, *Κουμαρούλα κ.ο.κ.*: και β) στα οικωνύμια που δηλώνουν τον ιδιοκτήτη ή τον κάτοικο ενός τόπου, όπως το *Πέτα* (: το τσιφλίκι ή το υποστατικό του Πέτα), το *Κομπότι* (: το τσιφλίκι ή το υποστατικό του Κομπότη¹⁶) κ.ο.κ.

Αν δεχθούμε ότι πολύ παλιά η Λόκουβα των Σελλάδων ήταν νερόλακκος (σλάβικα: λούτσα) και ότι ονομάστηκε έτσι από τους τότε κατοίκους του χωριού αυτού, θα πρέπει αναγκαστικά να θέσουμε ως προϋπόθεση ότι κάποτε είχαν εγκατασταθεί εκεί Σλάβοι. Κάτι τέτοιο όμως, όσο μπορούμε να γνωρίζουμε, δεν μαρτυρείται από κανέναν. Απεναντίας, είναι γνωστό ότι κάποιοι Σλάβοι κατοίκησαν, ως αγροτοποικιμένες και οικοδόμοι¹⁷, στα ορεινά του ελλαδικού χώρου, εκτός από την Κρήτη, και αφομοιώθηκαν από το ελληνικό στοιχείο¹⁸. Κατά τη γνώμη μας, η σελλαδίτικη Λόκουβα είναι οικωνύμιο: κάποιος άνθρωπος, όχι κατανάγκην Σλάβος, πρέπει να είχε έρθει από τα μέρη του Στρυμόνα και, νιώθοντας

16. Στην Αθήνα ζουν αρκετοί με το επώνυμο *Κομπότης*, το οποίο δεν δηλώνει καταγωγή, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιείται το επίθετο *Κομποταίος*: θα μπορούσε να πλασθεί και το *Κομποτιώτης*, όπως υπάρχει ήδη το *Κομποτιάτης* στην Αθήνα. Η λέξη *Κομπότης* είναι λατινογενής και σημαίνει *εγκρατής*. Άλλωστε είναι αρκετά τα λατινογενή επώνυμα στον νομό Άρτας, όπως π.χ. *Πανής* που σημαίνει *Ψωμάς*, *Πανέτας* ή *Πανέλης* που είναι ταυτόσημα του *Ψωμάκης*. Ως γνωστόν, νέος αρχηγός της CIA είναι ο Lion Panetta, ο ιταλοαμερικανός.

17. Τα *κουδαρίτικα*, που είναι το ξεχασμένο γλωσσικό ιδίωμα των μαστόρων από τα Τζουμέρκα και τα χωριά της Κόνιτσας, έχουν αρκετές σλάβικες λέξεις (κούδαρις λεγόταν ο μάστορας).

18. Για την κάθοδο των Σλάβων στη χώρα μας, που αρχίζει από τον έκτο αιώνα μ.Χ., γράφουν όλοι οι σοβαροί ιστορικοί και δεν χρειάζεται να κάμουμε ιδιαίτερη παραπομπή. Ένα μεγάλο κύμα από αυτούς έφτασε στα μέρη μας μετά το 1389, δηλαδή μετά την πανωλεθρία τους στο Κοσσυφοπέδιο, όπου δολοφονήθηκε ο Μουράτ ο Α΄ και όπου εγκαταστάθηκαν οι Τουρκαλβανοί, οι σημερινοί Κοσοβάροι. Εξάλλου, αψευδείς μάρτυρες της εδώ εγκατάστασης των Σλάβων είναι και τα πολλά τοπωνύμια-οικωνύμια των ορεινών όγκων της χώρας μας, τα οποία αλλάχτηκαν κυρίως κατά τα έτη 1926-28.



νοσταλγία για τη μακεδονική Λόκουβα, πρέπει να την ανάφερνε τόσο συχνά στον λόγο του, ώστε για τους ντόπιους ήταν ο Λόκουβας, όπως για μας ήταν ο Ναούμς ένας καθηγητής μας, επειδή κάθε τόσο επαναλάμβανε τη φράση *να'ούμ'* (: να ειπούμε). Εξάλλου και ο πρόγονος των Μπουρανταίων πρέπει να ονομάστηκε Μπουραντάς, προφανώς επειδή στον προφορικό του λόγο χρησιμοποιούσε την τούρκικη λέξη *burada* που σημαίνει *ενταύθα, ενθάδε*. Συνεπώς, η Λόκουβα (Σελλάδων) πρέπει να είναι σύντμηση της φράσης *η περιοχή του Λόκουβα*.

